

XXII. MEZINÁRODNÍ KOLOKVIUM O REGIONÁLNÍCH
VĚDÁCH. SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ

22ND INTERNATIONAL COLLOQUIUM ON REGIONAL
SCIENCES. CONFERENCE PROCEEDINGS

Place: Velké Bílovice (Czech Republic)
June 12-16, 2019

Publisher: Masarykova univerzita (Masaryk University Press), Brno

Edited by:

Viktorie KLÍMOVÁ

Vladimír ŽÍTEK

(Masarykova univerzita / Masaryk University, Czech Republic)

Vzor citace / Citation example:

AUTOR, A. Název článku. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *XXII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. s. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

AUTHOR, A. Title of paper. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *22nd International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings*. Brno: Masaryk University Press, 2019. pp. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

Publikace neprošla jazykovou úpravou. / Publication is not a subject of language check.

Za správnost obsahu a originalitu výzkumu zodpovídají autoři. / Authors are fully responsible for the content and originality of the articles.

© 2019 Masarykova univerzita
ISBN 978-80-210-9268-6 (online : pdf)

DOI: 10.5817/CZ.MUNI.P210-9268-2019-73

MEDIÁLNĚ-PROSTOROVÁ ANALÝZA OPATŘENÍ V DESTINACÍCH TRPÍCÍCH OVERTOURISMEM

Media-spatial analysis of measures in destinations suffering from
overtourism

ANETA KRAJÍČKOVÁ

Katedra regionální ekonomie a správy | *Depart. of Regional Economics and Administration*
Ekonomicko-správní fakulta | *Faculty of Economics and Administration*
Masarykova univerzita | *Masaryk University*
✉ *Lipová 41a, 602 00 Brno, Czech Republic*
E-mail: aneta.krajickova@mail.muni.cz

Anotace

Jedním z nejdiskutovanějších problémů cestovního ruchu je v současnosti overtourism jako situace, kdy je v destinaci příliš mnoho návštěvníků a kvalita života místních, stejně jako zážitky návštěvníků jsou tímto negativně ovlivněny. Způsoby, jakým destinace s následky overtourismu bojují, nebo jakým způsobem se snaží jeho dopady zmírňovat, jsou různorodé a rozdílně prezentované. Cílem příspěvku je na základě analýzy 121 online příspěvků identifikovat místa, která jsou s overtourismem nejčastěji spojována. U 14 z nich jsou zkoumány skupiny implementovaných opatření, která byla implementována pro zmírnění následků nebo v boji proti overtourismu. Nejvyužívanější jsou regulace chování a stanovení maximálního počtu pro určitý časový úsek. Nejvíce mediálně viditelné destinace Benátky, Barcelona a Amsterdam využívají širokého spektra nástrojů. Významným faktorem implementace opatření je také prostorová charakteristika destinace.

Klíčová slova

destinace, dopady cestovního ruchu, opatření, overtourism

Annotation

Today, one of the most discussed issues of tourism is overtourism as a situation where there are too many visitors in the destination and the quality of life of the locals as well as the visitors' experiences are negatively affected. The way the destinations fight or how they try to mitigate the impacts of overtourism are diverse and are differently presented. The aim of this paper is to identify places that are most commonly associated with overtourism by analyzing 121 online articles. 14 destinations are selected and groups of implemented measures, taken to mitigate consequences or to fight overtourism, are examined. The most used is regulation of behavior and determination of maximum number of visitors for a certain period of time. The most media-visible destinations in Venice, Barcelona and Amsterdam use a wide range of tools. One of important factors of the regulation implementation is also the spatial characteristic of the destination.

Key words

destination, impacts of tourism, regulations, overtourism

JEL classification: Z31, Z32, Z38

1. Úvod

Cestovní ruch je rychle rostoucí průmysl s daleko dosahujícími hospodářskými, sociálními a environmentálními dopady po celém světě. Pokračující prudký nárůst počtu zahraničních turistů a především jejich koncentrace do několika destinací spolu s přidruženými problémy (over)crowdingu, lokalizované inflace a/nebo tlaku na rezidenční bydlení rozvířily celospolečenskou debatu (Olekvik, 2019). Podle World tourism organization (2018) jsou v počtech mezinárodních příjezdů v první desítku evropské destinace: Francie (1. místo/86,9 mil.), Španělsko (2.místo/81,8 mil.), Itálie (5.místo/58,3 mil), Spojené království (6. místo/37,7 mil.) nebo Německo (9.místo/37,5 mil). Není náhodou, že právě města v těchto zemích byla identifikována jako místa trpící overtourismem. Každý den navštíví Paříž 270 tisíc turistů, Londýn 400 tisíc, Benátky 65 tisíc, Barcelonu 48 tisíc, Prahu 48 tisíc,

Amsterdam 37 tisíc; v případě Benátek je počet návštěvníků o deset tisíc vyšší než počet residentů (Costa a kol, 2018).

Podle Globálního etického kodexu (UNWTO, in Mack, 2019) by cestovní ruch měl vést ke zvyšování životní úrovně lidí v navštěvovaném regionu a k uspokojování jejich potřeb. V současnosti je spíše vidět opačná situace, kdy růst cestovního ruchu a další hnací síly vedou k zesílení problémů s přelidněním v mnoha destinacích. Zprávy o destinacích, které čelí výzvam s vysokou intenzitou cestovního ruchu, se rozšiřují a daly vzniknout novému termínu pro tento jev – overtourism (Weber, 2017).

V souvislosti s cestovním ruchem se stal koncept overtourismu jedním z nejdiskutovanějších témat a to i díky tomu, že tento termín je snadno rozpoznatelný, a umožňuje jak místní obyvatelům, tak i turistům vyjádřit jejich pocity a obavy z nadměrné úrovně cestovního ruchu (Goodwin, 2017).

Slovo overtourism bylo jako první použité na začátku tisíciletí k popisu nebezpečí nadměrného využívání přírodních zdrojů. O několik let později tento termín pronikl do médií. O rostoucím významu termínu „overtourism“ svědčí výsledky vyhledávání Google, kdy mezi lety 2000 a 2015 je možné dohledat 13 000 výsledků (0,28s), mezi lety 2016 a 2018 je to 44 100 výsledků (0,32s), za rok 2019 je to 8820 výsledků (0,31s, 18. 2. 2019).

S rostoucím popularitou overtourismu se o něj začala zajímat i širší akademická sféra (Koenis a kol, 2017), převážná většina článků je však z oblasti médií a naučně-populární literatury. Z tohoto důvodu je příspěvek zaměřený na online příspěvky světových médií a specializované stránky (např. The Economist, The Independent, BBC News, National Geographic, CNN Travel, Skift, Responsible Travel), které reflektují aktuální situaci a problémy. Cílem článku je na základě analýzy 121 online příspěvků z let 2018 - 2019 identifikovat nejčastěji zmiňované destinace v souvislosti s overtourismem a v těchto místech vymezit skupiny opatření, týkající se návštěvníků destinace, jejího řízení nebo rozvoje, která destinace uvedly v platnost pro zmírnění dopadů nebo boj s overtourismem. Snahou je zahrnout co nejširší spektrum příspěvků, nikoliv analyzovat veškeré dostupné online příspěvky.

2. Teoretická východiska

Overtourism popisuje situaci, kdy hostitelé, hosté, místní obyvatelé nebo návštěvníci cítí, že v destinaci je příliš mnoho návštěvníků a že kvalita života v oblasti nebo kvalita zážitků se nepříjemně zhoršila (Mack, 2017). World tourism organization (2018) předkládá definici: „dopad cestovního ruchu na destinaci nebo její část, které ovlivňuje kvalitu života občanů a/nebo kvalitu zážitků návštěvníků negativně“. Přítomnost overtourismu je možné předpokládat ve chvíli, kdy místní obyvatelé nejsou schopni projít po ulici, aniž by se otírali o ramena v davech turistů (Singh, 2018). Podle McCool a kol. (2001) nebo Milano (2017) to co se aktuálně nazývá overtourismem je pouze akumulace dopadů a jejich percepce, vnímání chování turistů a jejich interakce s rezidenty a dalšími aktéry, jakož i změny sociálního, ekonomického a fyzického prostředí. Je třeba zdůraznit, že problém se neobjevuje pouze v rozvíjejících se zemích nebo destinacích, ve kterých není aplikovaný vhodný management, ale také ve velmi rozvinutých městech nebo vyspělých destinacích (Rangus a kol. 2018).

Overtourism“ nepředstavuje pouhé přeplnění v prostoru, ale zahrnuje v sobě prvek potenciálních konfliktů mezi turisty a residenty (Rangus a kol. 2018). To co se děje ve vyspělých turistických destinacích je, že lidé vyjadřují nespokojenost s cestovním ruchem, který se tak stává příčinou veškerých problémů, sociálních i osobních, a to i v případě, že nejsou zaviněny cestovním ruchem. Toto vede k iritaci vyjadřované jak verbálně, tak i fyzicky (Alvarez-Sousa, 2018). Tyto projevy pojmenoval jako první v roce 2008 katalánský antropolog Manuel Delgado Ruiz ve svém článku pro katalánský deník „El País“ jako „Tourismphobia (Delgado, 2008). V něm naléhavě upozornil na odmítání turismu a tvrdil, že zdánlivě neomezený růst cestovního ruchu představuje vážnou hrozbu pro společenskou strukturu Barcelony. Jako důvod však neviděl samotnou přítomnost turistů, ale spíše špatnou koncepci politik městského rozvoje a nevyvážené plánování.

Specifická situace overtourismu s sebou přináší nejen intenzivnější, ale také koncentrovanější dopady, které nejsou pozorovatelné v celé destinaci, ale mnohem častěji v některé z jejích částí, v určitém čase nebo během některých událostí. Ačkoliv existují lokality s nižší turistickou aktivitou, rezidenti stále mohou vnímat přítomnost overtourismu. To, jakým způsobem se overtourism projevuje, silně závisí na kontextu destinace, v rámci kterého také musí být řešen. V některých případech je možné se setkat nejen s tradičně negativními, ale také s pozitivními efekty. Ty jsou podle World tourism organization (2018) kulturní rozmanitost, větší nabídka „eventů“, pozitivní image města, ochrana historických částí města nebo obnova tradiční architektury. Na druhou stranu Koenis a kol. (2018), Seraphin (2018b) nebo Goodwin (2017) většinu z těchto vymezují jako negativní spolu se zvyšováním cen nemovitostí, cen taxi, cen v obchodech, restauracích, kavárnách a cen hromadné dopravy.

Prizpůsobení se konkrétní situaci a nalezení vhodného řešení je podmíněno neustálým sledováním a vyhodnocováním změn. Navíc je potřeba zahrnout perspektivy, které se liší podle jednotlivých zúčastněných stran, a vést neustálý dialog mezi zástupci veřejného sektoru a zástupci průmyslu cestovního ruchu (Weber a kol, 2017). Podle World tourism organization (2018) bude klíčovou součástí delegování problémů i mimo sektor cestovního ruchu. Podle Lin a kol (2017) nebo Beckertové a Bobkové (2018) je kritické zapojení místních obyvatel do diskuse. Koens a kol. (2018) tvrdí, že zůstává navzdory diskusi o nových způsobech managementu destinace důraz na zvyšování kapacit cestovního ruchu nebo zmiřování negativních dopadů. Některé destinace přijaly opatření pro zastavení příchodu turistů Seraphin a kol. (2018c), nebo se snaží implementovat nová technologická řešení jako je např. virtuální realita, která umožní plánování cest a napomáhají managementu destinace určit preference návštěvníků a pomoci při řízení (Simón a kol. 2004), navíc mohou vést ke vzniku konkurenční výhody (Gajdošík, 2019).

3. Výsledky výzkumu

Na základě analýzy internetových příspěvků bylo identifikováno 14 destinací (tab. 1), které jsou v kontextu overtourismu nejčastěji zmiňované. Je třeba poznamenat, že první čtyři jsou jasně dominantní a jejich propojení s overtourismem je akceptováno i vědeckou sférou (např. Seraphin a kol, 2018a). Maya Bay na ostrově Ko Phi Phi Leh (Thajsko) a Boracay (Filipíny) jsou ostrovní destinace s křehkým ekosystémem. U obou došlo k jejich uzavření na určité období, v obou případech mu předcházelo dramatické poničení ekosystému způsobené nekontrolovaným růstem počtu návštěvníků. Tyto destinace jsou v médiích prezentovány až na výjimky společně. Pořadí destinací ve druhé desítkě by doplnily především evropská města jako je Praha, Londýn, Berlín, nebo Porto, dále Bali a Tádž Mahal, jejich pořadí ztrácí vzhledem k dynamice jevu význam.

Tab. 1: Nejčastěji zmiňované destinace v souvislosti s overtourismem

Pořadí	Destinace	Pořadí	Destinace
1	Benátky	8	Paříž
2	Barcelona	9	Kyoto
3	Amsterdam	10	Santorini
4	Dubrovník	11	Cinque Terre
5	Boracay; Maya Bay	12	Řím
6	Island	13	Mallorca
7	Machu Picchu	14	Mount Everest

Zdroj: vlastní zpracování

Podle Joppe (2018) hraje veřejný sektor klíčovou roli jak v podpoře, tak i kontrole pohybů turistů, jejich aktivitách, i v činnosti podniků, které poskytují zboží a služby související s turistickou aktivitou. Jeho cílem je především maximalizace ekonomických přínosů turistické aktivity a minimalizace potenciálních problémů pro společnost, životní prostředí, spotřebitele a podniky. Krizaj, Brodník a Bukovec (2014) tvrdí, že průmyslu cestovního ruchu často chybí inovativní a radikální přístup a tenduje k inkrementálním inovacím (řešením), které jsou implementovány s krátkodobou vizí a zaměřeny na zákazníka.

Tab. 2 ukazuje jednotlivé destinace a skupiny opatření. To, že se určitá skupina nevyskytuje, neznamená, že opatření není implementováno, ale v jeho stavu neproběhla změna nebo o něm média v daném období neinformovala. Je patrné, že nejvíce opatření bylo zavedeno v destinacích, které jsou nejčastěji spojované s overtourismem. Potenciální souvislost četností nebyla prokázána a to i s ohledem na to, že informace o opatření se často opakovala. Lze konstatovat, že destinace, které jsou mediálně vnímané jako trpící overtourismem, uplatňují širší spektrum nástrojů pro boj s ním, a to jak restriktivní jako jsou regulace ubytování, výstavby a uzavírky, tak i finanční v podobě daní a poplatků. Stejně tak se snaží využívat moderní technologie a marketingové nástroje a to především pro nalákání turistů do jiných, i méně atraktivních lokalit, nebo jako prevenci overcrowdingu.

Nejméně opatření reportují média v Paříži a to i přes vysokou návštěvnost. Částečně reguluje nabídku AirBnB v některých zónách města, pravděpodobně s cílem přesunutí turistů i do jiných než centrálních částí. Nejvíce opatření zavedly dobře známé a zavedené evropské destinace. Mezi ty samozřejmě patří i Paříž, nebo Londýn, jejich prostředí se ale do značné míry liší např. od Benátek nebo Amsterdamu, jednak velikostí, tak i velikostí oblasti preferované návštěvníky. Do stejné skupiny lze klasifikovat i Kyoto, které má stejně jako Barcelona, v poměru k velikosti města, relativně malou turistickou oblast.

Regulace chování úzce souvisí s tím, že cestování umožňuje turistům vystoupit ze sociálních norem (Jafari, 1987). Chování má velký vliv na přejetí turistů místními obyvateli a excesy, které nejsou výjimečné, vytváří impuls pro jejich regulaci (Alvarez-Sousa, 2018). Pokutování nevhodného chování činností nebo povinností průvodce jsou spolu s limity počtu turistů nejčastěji přijímaným opatřením napříč destinacemi a to i s ohledem na to, že přírodní destinace nemají možnost ovlivňovat výstavbu, ubytování nebo podnikatelskou činnost. Nejméně využívaným nástrojem je omezování podnikání, které i tak často směřuje spíše k předcházení nevhodného chování.

Tab. 2: Skupiny opatření přijaté ve vybraných destinacích

	Omezení počtu turistů	Regulace AirBnB	Omezení podnikání	Regulace chování	Daně a poplatky	Marketing a technologie	Uzavření některých částí	Omezení výstavby	Jiné
Amsterdam		x	x	x	x	x	x	x	x
Barcelona	x	x		x	x	x	x	x	
Benátky	x	x	x	x	x	x	x		
Boracay; Maya Bay	x			x			x	x	
Cinque Terre	x					x			
Dubrovnik	x		x	x		x			
Island		x				x		x	x
Kyoto				x	x	x			x
Machu Picchu	x			x					
Mallorca		x			x				
Mount Everest	x			x	x				x
Paříž		x							
Řím			x	x	x		x		
Santorini	x								x

Zdroj: vlastní zpracování

V tab. 3 jsou uvedeny příklady konkrétních opatření.

Tab. 3: Příklady opatření spadajících do jednotlivých skupin

Skupina opatření	Destinace	Příklady konkrétních opatření
Omezení počtu turistů	Dubrovnik	Max. 2 výletní lodě/den a max. 5000 návštěvníků z výletních lodí/den
	Machu Picchu	Stanovení maximálního počtu vstupenek na 5000/den
	Santorini	Max. 8000 návštěvníků z výletních lodí/den
Regulace AirBnB	Amsterdam	Omezení počtu nocí, které mohou místní pronajímat v rámci AirBnB z 60 na 30 za rok
	Island	Omezení počtu nocí, které mohou místní pronajímat v rámci AirBnB na 90 za rok nebo s max. výdělkem 1 milionu islandských korun (\$8785)
	Paříž	Omezení pronájmů na 120 dní v roce v některých městských částech
Omezení podnikání	Dubrovnik	Redukce stánků se suvenýry v centru
	Amsterdam	Zákaz "pivních kol"
	Řím	Zákaz podávání alkoholu v barech mezi 2:00 a 7:00
Regulace chování	Benátky	Pokuty za plavání v kanálech, prodlévání na mostech, hluk, pikniky...
	Machu Picchu	Návštěva pouze s průvodcem
	Dubrovnik	Pokuty za vstup do historického centra v plavkách nebo bez vrchní části oděvu
Daně a poplatky	Mallorca	Zdvojnásobení turistické daně na 4€/osoba/den
	Mount Everest	Zvýšení poplatku za zahraničního lezce z \$10 000 na \$11 000
	Barcelona	Obecně zvyšování daní související s cestovním ruchem
Marketing a technologie	Amsterdam	Rebranding některých míst pro nalákání turistů i mimo centrum
	Amsterdam	Aplikace "Discover the City" pro notifikace varující před přeplněním a navrhuje alternativní atraktivitu

Skupina opatření	Destinace	Příklady konkrétních opatření
	Cinque Terre	Aplikace ukazující v reálném čase přeplnění a navrhuující alternativní cíle
Uzavření některých částí	Boracay	V únoru 2018 na žádost filipínského prezidenta ostrov uzavřen na 6 měsíců, do budoucna limity počtu návštěvníků
	Benátky	Vymezení cest pouze pro turisty
	Řím	Dočasné uzavření Španělských schodů
Omezení výstavby	Barcelona	Zákaz výstavby nových hotelů v centru města
	Reykjavík	Zákaz výstavby nových hotelů v centru města
	Boracay	Regulace nové výstavby
Jiné	Amsterdam	Rozšíření City Card pro nalákání i mimo centrum
	Kyoto	Dřívější otevírání památek
	Island	Založení fondu pro ochranu turistických cílů

Zdroj: vlastní zpracování

4. Závěr

Projevy overtourismu jsou specifické pro jednotlivé destinace stejně jako způsoby, jakým proti němu bojují. Předpokladem pro efektivní opatření je pochopení specifík jednotlivých destinací. Destinace, ve kterých je situace nejméně vážná, a to nejen z pohledu médií, ale i vědecké sféry, se snaží implementovat co nejširší spektrum nástrojů a to jak finančních, regulačních i technologických. Potřeba regulace chování návštěvníků vychází z excesů v jejich chování, které pak mohou mít negativní vliv na celkové vnímání návštěvníků v destinaci toleranci místních. Do jaké míry tato řešení budou efektivní a udržitelná se ukáže až v následujících letech. Nezpochybnitelné je, že overtourism se stává problémem ve stále více destinacích, z nichž některé již musely přijmout radikální opatření pro obnovu zničených ekosystémů.

V konečném důsledku ale problém neleží v jednotlivých elementech (návštěvníci, poskytovatelé ubytování), ale v zodpovědnosti řízení destinace a interakcích. S tím, jak se destinace vyvíjí, bude také nezbytná adaptace vzdělávací struktury, politických institucí a komunikačních struktur pro udržitelný a společensky odpovědný rozvoj (Alexis, 2017).

Ačkoliv je overtourism velmi diskutované téma, dostupnost odborné literatury je stále velmi omezená. S tím souvisí i potřeba využití příspěvků z online médií a populárně naučné literatury. Toto s sebou samozřejmě přináší i určitá omezení, jako je neustálý vývoj a vznik nových článků, nebo také omezený výběr pro tento příspěvek. Na druhou stranu analýza médií je poměrně neobvyklým nástrojem a poskytuje tak originální vhled do problematiky.

Literatura

- [1] ALEXIS, P., (2017). Over-Tourism and Anti-Tourist Sentiment: An Exploratory Analysis and Discussion. *Ovidius University Anals, Economic Sciences Series*, vol. 17, no. 2, pp. 288-293. ISSN 2393-3127.
- [2] ALVAREZ-SOUSA, A., (2018). The problems of tourist sustainability in cultural cities: socio-political perceptions and interests management. *Sustainability*, vol. 10, no. 2, pp. 503. ISSN 2071-1050. DOI 10.3390/su10020503.
- [3] BECKERTOVÁ, E., BOBKOVÁ, M., (2018). Příležitosti a bariéry spolupráce aktérů cestovního ruchu v mikroregionu Olomoucko. In XIX. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. *Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, pp. 514-521. ISBN 978-80-210-8969-3. DOI 10.5817/CZ.MUNI.P210-8970-2018-67.
- [4] COSTA, J., MONTENEGRO, M., GOMES, J., (2018). Challenges and opportunities-lessons from destinations and organizations. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, vol. 10, no. 6, pp. 745-748. ISSN 1755-4217. DOI 10.1108/WHATT-08-2018-0057.
- [5] DELGADO, M., (2008). *Turistofobia*. [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: https://elpais.com/diario/2008/07/12/catalunya/1215824840_850215.html.
- [6] GAJDOŠÍK, T., (2019). Smart tourism: concepts and insights from Central Europe. *Czech Journal of Tourism*, vol. 7, no. 1, pp. 25-44. ISSN 1805-3580. DOI 10.1515/cjot-2018-0002.
- [7] GOODWIN, H., (2017). *The challenge of overtourism*. Responsible Tourism Partnership. Working Paper 4.
- [8] JAFARI, J., (1987). Tourism models: the sociocultural aspects. *Tourism Management*, vol. 8, no. 2, pp. 151-159. ISSN 0261-5177. DOI 10.1016/0261-5177(87)90023-9.
- [9] JOPPE, M., (2018). Tourism policy and governance: Quo Vadis?. *Tourism management perspectives*, vol. 25, pp. 201-204. ISSN 2211-9736. DOI 10.1016/j.tmp.2017.11.011.

- [10] KOENS, K., POSTMA, A., PAPP, B., (2018). Is Overtourism Overused? Understanding the Impact of Tourism in a City Context. *Sustainability*, vol. 10, no. 12, pp. 4384. ISSN 2071-1050. DOI 10.3390/su10124384.
- [11] LIN, Z., CHEN, Y., FILIERI, R., (2017). Resident-tourist value co-creation: The role of residents' perceived tourism impacts and life satisfaction. *Tourism Management*, vol. 61, pp. 436-442. ISSN 0261-5177. DOI doi.org/10.1016/j.tourman.2017.02.013.
- [12] KRIZAJ, D., BRODNIK, A., BUKOVEC, B., (2014). A tool for measurement of innovation newness and adoption in tourism firms. *International Journal of Tourism Research*, vol. 16, no. 2, pp. 113-125. ISSN 1522-1970. DOI 10.1002/jtr.1905.
- [13] MACK, C., (2018). *Is travel a right? – The concept of right & it's just wrong*. Responsible travel [online]. [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <https://www.responsibletravel.com/copy/overtourism-is-travel-a-right>.
- [14] McCOOL, S. F., LIME, D. W., (2001). Tourism carrying capacity: tempting fantasy or useful reality?. *Journal of sustainable tourism*, vol. 9, no. 5, pp. 372-388. ISSN 0966-9582. DOI 10.1080/09669580108667409.
- [15] MILANO, C. et al., (2017). *Overtourism and Tourismphobia: A journey through four decades' of tourism development, planning and local concerns*. Working Paper.
- [16] OKLEVIK, O., et al., (2019). Overtourism, optimisation, and destination performance indicators: a case study of activities in Fjord Norway. *Journal of Sustainable Tourism*, pp. 1-21. ISSN 0966-9582. DOI 10.1080/09669582.2018.1533020.
- [17] SERAPHIN, H. et al., (2018a). Community based festivals as a tool to tackle tourismphobia and antitourism movements. *Journal of Hospitality and Tourism Management*. ISSN 1447-6770. DOI 10.1016/j.jhtm.2018.12.001.
- [18] SERAPHIN, H. et al., (2018b). Over-tourism and the fall of Venice as a destination. *Journal of Destination Marketing & Management*, vol. 9, pp. 374-376. ISSN 2212-571X. DOI 10.1016/j.jdmm.2018.01.011.
- [19] SÉRAPHIN, H. et al., (2018c). Destination branding and overtourism. *Journal of Hospitality and Tourism Management*. ISSN 1447-6770. DOI 10.1016/j.jhtm.2018.11.003.
- [20] SIMÓN, F. J. G., NARANGAJAVANA, Y., MARQUES, D. P., (2004). Carrying capacity in the tourism industry: a case study of Hengistbury Head. *Tourism management*, vol. 25, no. 2, pp. 275-283. ISSN 0261-5177. DOI 10.1016/S0261-5177(03)00089-X.
- [21] SINGH, T., (2018). Is over-tourism the downside of mass tourism?. *Tourism Recreation Research*, vol. 43, no. 4, pp. 415-416. ISSN 2320-0308. DOI 10.1080/02508281.2018.1513890.
- [22] RANGUS, M., BOŽINOVSKI, B., BRUMEN, B., (2018). Overtourism and the green policy of slovenian tourism. In Gorenak, M., Trdina, A. (eds). *Responsible hospitality: inklusive, active, green*. University of Maribor, pp. 225-234. DOI 10.18690/978-961-286-226-8.13.
- [23] WORLD TOURISM ORGANIZATION, (2018). *UNWTO Tourism Highlights*. Madrid: UNWTO. ISBN 978-98-844-1987-6.
- [24] WEBER, F. et al., (2017). *Tourism destinations under pressure: Challenges and innovative solutions*. Lucerne University of Applied Sciences and Arts Institute of Tourism ITW: Roesslimatte. DOI 10.13140/RG.2.2.31472.66566.

Tento příspěvek vznikl v rámci grantu MUNI/A/1044/2018 Role veřejného a soukromého sektoru v rozvoji území.